

Żurawina wielkoowocowa (*Vaccinium macrocarpon* Aiton) – roślina na działkę oraz do uprawy towarowej

Dr hab. Elżbieta Rozpara, Hanna Wodzyńska,
Instytut Ogrodnictwa, Skierniewice

W Instytucie Ogrodnictwa w Skierniewicach w ramach Programu Wieloletniego (2015-2020), prowadzi się badania nad opracowaniem technologii uprawy w warunkach klimatyczno-glebowych Polski żurawiny wielkoowocowej – rośliny, której owoce mają cenne właściwości lecznicze i przetwórcze. Prace te realizowane są w ramach zadania 1.4 pt. „Nowe gatunki dla poszerzenia i zróżnicowania produkcji roślin ogrodnictwowych, w tym żywności funkcjonalnej”.

Żurawina wielkoowocowa (*Vaccinium macrocarpon* Aiton) należy do rodziny wrzosowatych (*Ericaceae*). W warunkach naturalnych występuje w Ameryce Północnej oraz w północnych

rejonach Europy i Azji, również w Polsce. Można więc oczekiwać sukcesu w jej zamierzonej uprawie w naszym kraju. Jest to niska, zimozielona krzewinka, o wysokości około 15 cm. Pędy wegetatywne płożą się, są długie, nawet do 2 m. Pędy owoconośne mają pozycję pionową i ich długość wynosi

10-15cm. Owocami żurawiny są jagody, dojrzewające w zależności od odmiany od połowy lipca do połowy sierpnia. Żurawina jest rośliną długowieczną. Prawidłowo założoną plantację można prowadzić przez wiele lat.

Właściwości owoców i ich wykorzystanie. Jagody żurawiny są bogatym źródłem witamin: A, C, i z grupy B (B₁, B₂, B₆). Są także zasobne w antocyjany, karotenoidy, polifenole, pektyny, garbniki oraz sole mineralne, głównie: potasu, wapnia, fosforu, magnezu, jodu. Zawierają także bogactwo kwasów organicznych, a zwłaszcza cytrynowy, jabłkowy i kwas benzoesowy, będący naturalnym konserwantem. To zawartość tego kwasu sprawia, że owoce żurawiny, pozostawione długo na wolnym powietrzu, nie gniją. Dzięki bogactwu prozdrowotnych związków występujących w owocach żurawiny mają one silne działanie

antybakteryjne i przeciwutleniające. W związku z tym wykorzystywane są między innymi w leczeniu i zapobieganiu kamicy nerkowej oraz zapaleniu pęcherza i nerek. Spożywanie owoców żurawiny obniża poziom cholesterolu we krwi, toteż mają one zastosowanie w zapobieganiu miażdżycy oraz chorób układu krążenia, w tym – ryzyka wystąpienia zawału serca. Są pomocne w leczeniu zapalenia dziąseł i przyzębia. Właściwości przeciwutleniające owoców żurawiny są wykorzystywane w zapobieganiu chorobom nowotworowym. W przetwórstwie, z jagód żurawiny wyrabia się dżemy, galaretki, konfitury, nalewki. Owoce te są wspaniałym dodatkiem do mięs. Sos żurawinowy nie ma sobie równych. W sklepach dostępne są również suszone jagody żurawiny, dzięki którym owoce tego gatunku mogą być spożywane przez cały rok.

Uprawa żurawiny. Długą tradycję towarowej uprawy żurawiny wielkoowocowej mają Stany Zjednoczone i Kanada, skąd owoce te są eksportowane niemalże do wszystkich rejonów

świata. Żurawinę uprawia się także w krajach nadbałtyckich (Litwa, Łotwa, Estonia) oraz na Białorusi. Do rozwoju tej uprawy na dużych plantacjach Kanady i USA przyczyniło się między innymi tolerowanie przez tę roślinę wysokiego poziomu wody gruntowej, umożliwiające zarówno ochronę owoców przed mrozem jak i opracowanie metody ich

mechanicznego zbioru „na mokro”. W tym celu plantacje żurawiny otacza się ze wszystkich stron wałami gruntu, górującym nad uprawą, co umożliwia zalanie całej uprawy wodą przed zbiorem. Gleba dla tej uprawy jest odpowiednio przygotowana. Podobnie jak inne rośliny wrzosowate żurawina wymaga kwaśnej gleby, o pH na poziomie 3,5 - 4,0. Dawki siarki, w celu zakwaszenia gleby przed założeniem plantacji podano w tabeli 1.

Tabela 1. Przybliżone dawki siarki (kg/ha) polecane do zakwaszania gleby przed założeniem plantacji

Aktualne pH gleby, oznaczane w KCl	Kwasowość docelowa					
	3,5		3,8		4,0	
	P	C	P	C	P	C
4,2	500	1500	300	900	100	200
4,7	800	2500	400	1200	200	600
5,0	1000	3000	600	1800	400	1200
6,0	1200	3500	900	3000	600	2200

P – gleba piaszczysta, C – gleba żyzna

Dawka ta zależy zarówno od rodzaju gleby jak i jej aktualnego pH. Żurawina bardzo dobrze rośnie na glebach torfowych, ale liczne są również plantacje zakładane na glebie mineralnej. Do tego celu w USA wykorzystuje się często stanowiska ubogie, nie nadające się pod inne rośliny. Warunkiem powodzenia takiej uprawy jest pokrycie gleby grubą warstwą torfu. W Kanadzie i USA w pobliżu plantacji żurawiny znajduje się zwykle duży zbiornik wodny, z przepustem umożliwiającym szybkie zalewanie uprawy na czas zbioru. Woda odgrywa ogromne znaczenie w uprawie żurawiny. Jest potrzebna nie tylko do zbioru, ale także do ochrony pąków kwiatowych przed mrozem. Dostatek wody na plantacji w czasie całego okresu wegetacji ma ogromny wpływ na plonowanie żurawiny oraz na jakość zbieranych jagód (tabela 2).

Tabela 2. Wpływ grubości warstwy torfowej na wielkość plonu i jakość owoców żurawiny (wg K. Smolarza)

Grubość warstwy torfowej w podłożu	Plon [t/ha]	Średnia masa 1 jagody [g]	% owoców niedojrzałych
Gruba (dostatecznie wilgotna)	9,7	0,85	8,6
Średniej grubości	7,9	0,87	3,2
Cienka	1,9	0,86	3,8

Odmiany. W Kanadzie i USA najczęściej w uprawie występują odmiany: **Ben Lear**, charakteryzująca się wczesną porą dojrzewania oraz intensywnie wybarwionymi owocami; **Stevens** – średnio wczesna, o ciemnych owocach oraz **Pilgrim** – o owocach wybarwiających się gorzej.

Materiał szkółkarski. Żurawinę łatwo rozmnaża się przez sadzonkowanie. Sadzonki ukorzenia się bądź to pod osłonami, w pojemnikach napełnionych torfem, bądź też na specjalnie przygotowanych zagonach, w gruncie. Sadzonki dość łatwo ukorzeniają się, pod warunkiem zapewnienia dostatku wody w glebie. Sadzonkowane wiosną rośliny są zwykle gotowe do posadzenia na miejsce stałe latem tego samego lub wiosną następnego roku.

Na bardzo dużych plantacjach praktykowane jest również rozrzucanie na powierzchni gruntu nieukorzenionych sadzonek i wgniatanie ich do gleby. W tym przypadku ukorzenianie materiału szkółkarskiego żurawiny następuje w miejscu jej docelowej uprawy.

Nawożenie. W pierwszym roku po założeniu plantacji żurawiny stosuje się bardzo delikatne nawożenie azotowe, zwłaszcza gdy obserwuje się małe przyrosty młodych pędów (mniejsze niż 4 cm. Gdy przyrosty są większe – nawożenie azotowe jest zbyt duże. Trzeba wiedzieć, że przenażenie azotem i silny wzrost pędów wegetatywnych ogranicza plonowanie żurawiny.

Zbiór owoców. Na małych plantacjach owoce żurawiny zbiera się ręcznie. Do tego celu wykorzystuje się specjalne urządzenia-grzebienie, o bardzo różnej konstrukcji. Na wielkich plantacjach Kanady i USA żurawinę zbiera się maszynowo, na sucho lub na mokro.

Doświadczenia z żurawiną wielkoowocową, prowadzone w Instytucie Ogrodnictwa pokazują, że roślina ta może być uprawiana w odmiennej technologii niż w wielu krajach świata z długą historią jej uprawy, i – na glebie mineralnej. Wdrożenie tej technologii do praktyki spowoduje prawdopodobnie towarową produkcję tych cennych owoców w Polsce.

Praca wykonana w ramach Programu Wieloletniego IO 2015-2020, Zadanie 1.4: „Nowe gatunki dla poszerzenia i różnicowania produkcji roślin ogrodnictwa, w tym żywności funkcjonalnej”.